

Bộ trưởng Bộ KH&CN Nguyễn Mạnh Hùng phát biểu về công tác pháp chế tại Hội nghị Tổng kết công tác năm 2025, triển khai nhiệm vụ năm 2026 của Khối khoa học, chiến lược, hợp tác quốc tế và pháp chế. Ảnh: Mạnh Vỹ.

Hoàn thiện thể chế, pháp luật cho khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số

TS. Nguyễn Như Quỳnh

Vụ trưởng Vụ Pháp chế, Bộ Khoa học và Công nghệ

“

Theo Tổng Bí thư Tô Lâm, trong 3 điểm nghẽn lớn nhất hiện nay là thể chế, hạ tầng và nhân lực thì thể chế là “điểm nghẽn” của “điểm nghẽn”. Năm 2025 là một năm đặc biệt, đánh dấu nhiều thay đổi lớn về thể chế, tổ chức bộ máy và phương thức quản lý. Đây cũng là năm Bộ Khoa học và Công nghệ (KH&CN) ghi dấu ấn đặc biệt, tạo đột phá từ trung tâm của “điểm nghẽn” này. Thể chế được xác định là đột phá của đột phá, là điều kiện tiên quyết để KH&CN và đổi mới sáng tạo (ĐMST) trở thành động lực tăng trưởng thực chất.

”

Phó Thủ tướng Nguyễn Chí Dũng biểu dương những đột phá trong xây dựng và hoàn thiện thể chế của Bộ KH&CN tại Hội nghị tổng kết công tác năm 2025 và triển khai nhiệm vụ năm 2026 của Bộ KH&CN. Ảnh: Mạnh Vỹ.

Đổi mới toàn diện trong xây dựng và hoàn thiện thể chế

Đổi mới cả lượng và chất

Theo đánh giá của Phó Thủ tướng Nguyễn Chí Dũng tại Hội nghị tổng kết công tác năm 2025 và triển khai nhiệm vụ năm 2026 của Bộ KH&CN, một trong ba kết quả nổi bật trong năm 2025 của ngành KH&CN là đột phá trong xây dựng và hoàn thiện thể chế. Tư duy quản lý nhà nước về KH&CN, ĐMST và chuyển đổi số (CĐS) đã có sự chuyển dịch tích cực, tiệm cận hơn với thông lệ và chuẩn mực quốc tế.

Trong 10 tháng kể từ khi hợp nhất Bộ Thông tin và Truyền thông và Bộ KH&CN (tháng 3 năm 2025), Bộ KH&CN chủ trì xây dựng số lượng lớn văn bản pháp luật. Bộ KH&CN đã tham mưu, trình Quốc hội ban hành 10 Luật¹ và 01 Nghị quyết², hình thành khung pháp luật

¹Luật Khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo; Luật Công nghiệp công nghệ số; Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Tiêu chuẩn và Quy chuẩn kỹ thuật; Luật Năng lượng nguyên tử (sửa đổi); Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Chất lượng sản phẩm, hàng hóa; Luật Chuyển đổi số; Luật Công nghệ cao (sửa đổi); Luật Trí tuệ nhân tạo; Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Chuyển giao công nghệ; Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ.

²Nghị quyết 193/2025/QH15 ngày 19/02/2025 về thí điểm một số cơ chế, chính sách đặc biệt tạo đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia.

nền tảng cho kỷ nguyên số, bao trùm đầy đủ các trụ cột chiến lược về KH&CN, ĐMST, CĐS, từ nghiên cứu cơ bản, nghiên cứu ứng dụng, chuyển giao công nghệ, công nghiệp công nghệ số, trí tuệ nhân tạo, công nghệ cao, năng lượng nguyên tử, tiêu chuẩn, quy chuẩn, kỹ thuật, chất lượng và sở hữu trí tuệ.

Bên cạnh đó, Bộ đã tham mưu, trình Chính phủ ban hành 23 Nghị định, 16 Nghị quyết; trình Thủ tướng Chính phủ ban hành 41 Quyết định, 01 Chỉ thị; ban hành theo thẩm quyền 60 Thông tư để quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành, kịp thời tháo gỡ các điểm nghẽn về cơ chế, chính sách, tạo hành lang pháp lý thuận lợi, đáp ứng yêu cầu thực tiễn.

Đổi mới cả tư duy và phương pháp

Theo quan điểm truyền thống, thể chế đóng khung và rất ít thay đổi. Tuy nhiên, trong bối cảnh hiện nay, với chủ trương thể chế là đột phá của đột phá, đặt ra yêu cầu cấp thiết về thay đổi tư duy và phương pháp trong xây dựng, hoàn thiện thể chế, pháp luật.

Tinh thần đổi mới tư duy này được thể hiện rất rõ trong Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong

kỷ nguyên mới và cũng được nhấn mạnh tại Phiên họp lần thứ 2 Ban chỉ đạo Trung ương về hoàn thiện thể chế, pháp luật. Đổi mới mạnh mẽ tư duy “làm luật để quản lý” sang “lập pháp kiến tạo phát triển”. Công tác xây dựng và thi hành pháp luật là một “cuộc cách mạng về tư duy”, cần dứt khoát từ bỏ tư duy “không quản được thì cấm”, thay vào đó là tư duy tạo lập khuôn khổ pháp lý minh bạch, ổn định để quản lý hiệu quả, khuyến khích ĐMST, giải phóng sức sản xuất, khơi thông mọi nguồn lực trong xã hội; pháp luật phải thực sự đi trước một bước, trở thành nền tảng ổn định, lâu dài cho phát triển, đủ linh hoạt để thích ứng với những yêu cầu mới của thực tiễn.

Thay đổi từ cơ chế tiền kiểm sang cơ chế hậu kiểm và kèm theo đó là có các quy định về tăng cường kiểm tra, giám sát. Tư duy đổi mới này được thể hiện rất rõ trong 10 luật do Bộ KH&CN chủ trì trình Quốc hội thông qua tại Kỳ họp thứ 10 Quốc hội Khóa XV.

Đặc biệt, hành lang pháp lý cho KHCN, ĐMST của Việt Nam ghi nhận bước ngoặt lớn khi có quy định chấp nhận rủi ro trong nghiên cứu khoa học, phát triển công nghệ và ĐMST (Điều 3 Luật KHCN&ĐMST năm 2025) và thử nghiệm có kiểm soát công nghệ, quy trình, giải pháp, sản phẩm, dịch vụ, mô hình kinh doanh mới (Điều 21 Luật KHCN&ĐMST năm 2025). Các nội dung này tiếp tục được quy định tại một số Luật do Bộ KH&CN chủ trì xây dựng (như Luật Công nghiệp công nghệ số, Luật Trí tuệ nhân tạo, Luật CDS, Luật Công nghệ cao (sửa đổi)).

Pháp luật KHCN, ĐMST và CDS được ban hành bắt nguồn từ thực tiễn và phục vụ cho thực tiễn. Tư duy này được thể hiện ở hai nhóm quy định: thứ nhất, quy định để tháo gỡ những nội dung nằm trong các quy định hiện hành nhưng khi đưa vào thực tiễn thì có những vướng mắc; thứ hai, quy định điều chỉnh những vấn đề mới hoàn toàn phát sinh từ thực tiễn (ví dụ điển hình là Luật Trí tuệ nhân tạo).

Năm 2025, các đường lối, chính sách của Đảng được thể chế hóa thành pháp luật rất nhanh chóng. Đối với lĩnh vực KHCN, ĐMST và CDS, nhiều nội dung của Nghị quyết số 57-NQ/TW của Bộ Chính trị được đưa vào luật ngay trong năm 2025. Trong đó bao gồm các quy định về thúc đẩy mạnh thương mại hóa tài sản trí tuệ; giảm đáng kể thủ tục hành chính và thời gian xử lý đơn yêu cầu cấp văn bằng bảo hộ đối tượng sở hữu công nghệ; xử lý đơn nhanh (fast track) trong Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ được Quốc hội Khóa XV thông qua tại Kỳ họp thứ 10.

Năm 2025 cũng đánh dấu bút phá trong công tác xây dựng và hoàn thiện thể chế, pháp luật khi Việt Nam là quốc gia đầu tiên ban hành Luật CDS và Luật Công nghiệp công nghệ số; là quốc gia thứ tư trên thế giới ban hành Luật Trí tuệ nhân tạo, chỉ sau Liên minh châu Âu, Hàn Quốc và Nhật Bản. Như vậy, trên bản đồ pháp luật thế giới, hiện nay, Việt Nam không chỉ tiệm cận với pháp luật thế giới mà ở những mảng, lĩnh vực nhất định còn dẫn đầu. Đây là minh chứng rõ nét cho những đổi mới tư duy trong xây dựng và hoàn thiện thể chế, pháp luật về KHCN, ĐMST và CDS.

Để những đột phá tư duy nêu trên trở thành những văn bản pháp luật và những quy định pháp luật cụ thể, cách thức xây dựng thể chế, pháp luật cũng buộc phải thay đổi một cách mạnh mẽ. Trong lĩnh vực KHCN, ĐMST và CDS cũng ghi nhận những chuyển biến chưa từng có về cách thức xây dựng, hoàn thiện thể chế. Có đến 4/5 Luật do Bộ KH&CN chủ trì được Quốc hội thông qua tại Kỳ họp thứ 10 đã xây dựng theo trình tự, thủ tục rút gọn và 1/5 Luật (Luật Trí tuệ nhân tạo) được xây dựng theo trình tự, thủ tục đặc biệt (quy định tại Khoản 2 Điều 26 Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2025). Theo đó, dự án Luật đã được trình ngay trong khi Kỳ họp thứ 10 Quốc hội Khóa XV đang diễn ra.

Bên cạnh đó, trước đây việc xây dựng văn bản pháp luật thường gặp khó khăn trong khâu rà soát, đối chiếu, đảm bảo tính đồng bộ, thống nhất hệ thống pháp luật và ngôn ngữ, văn phong pháp lý. Năm 2025, công nghệ đã được huy động mạnh mẽ hơn bao giờ hết để hỗ trợ xử lý những khó khăn này. Đặc biệt, việc sử dụng trí tuệ nhân tạo để hỗ trợ soạn thảo, phân tích và hoàn thiện dự luật đã trở nên quen thuộc với đội ngũ công chức của Bộ KH&CN. Không chỉ đơn thuần chấp nhận, những người làm trực tiếp còn nhận thức rõ ràng về giá trị mà trí tuệ nhân tạo và công nghệ mang lại, giúp nâng cao chất lượng và hiệu quả trong công tác xây dựng và hoàn thiện thể chế, pháp luật.

Năm 2025 còn đánh dấu một bước chuyển rõ nét trong xây dựng pháp luật, đó là xây dựng và hoàn thiện pháp luật theo chuyên đề - một cách tiếp cận hoàn toàn mới mẻ và hiệu quả. Trước đây, việc xây dựng văn bản pháp luật thường tuân thủ kế hoạch hằng năm, dựa trên nhu cầu thực tiễn, chương trình đã định sẵn. Tuy nhiên, năm 2025, thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng và Chính phủ, cũng như

Thứ trưởng Bộ KH&CN Bùi Hoàng Phương đánh giá: Dấu ấn rực rỡ nhất của năm 2025 chính là sự quyết liệt trong công tác xây dựng thể chế với khối lượng lập pháp kỷ lục. Ảnh: Mạnh Vỹ.

các bộ, ngành khác, Bộ KH&CN đã xây dựng văn bản pháp luật theo 2 chuyên đề lớn. Với chuyên đề vận hành chính quyền địa phương 2 cấp, Bộ KH&CN đã chủ trì xây dựng 02 văn bản quy phạm pháp luật: Nghị định 132/2025/NĐ và Nghị định 133/2025/NĐ. Với chuyên đề cắt giảm, đơn giản hóa thủ tục hành chính liên quan đến hoạt động sản xuất, kinh doanh, Bộ KH&CN đã chủ trì xây dựng 3 văn bản quy phạm pháp luật: Nghị định 15/2026/NĐ, Quyết định 02/2026/QĐ-TTg và Thông tư 58/2025/TT-BKHCN. Chính cách làm mới này đã mang lại sức mạnh đột phá, giúp các quy định pháp luật sát thực tiễn hơn, đồng bộ hơn và phát huy hiệu quả nhanh chóng hơn.

Thể chế khơi thông nguồn lực, kiến tạo phát triển và là lợi thế cạnh tranh

Khơi thông nguồn lực, kiến tạo phát triển

Bộ trưởng Bộ KH&CN Nguyễn Mạnh Hùng nhận định: Sau một năm triển khai, Nghị quyết số 57-NQ/TW của Bộ Chính trị đã đặt KHCN, ĐMST và CDS vào vị trí trung tâm của mô hình tăng trưởng. KHCN, ĐMST và

CDS không còn được xem là lĩnh vực chuyên ngành mà trở thành động lực xuyên suốt của phát triển kinh tế - xã hội. Đây là điểm giá trị nhất và có ý nghĩa lâu dài nhất. Chuyển động đã diễn ra tương đối đồng bộ, nhất là ở tầng chính sách và thể chế, vì không đổi mới thể chế trước thì không có ĐMST.

Cũng tại Hội nghị tổng kết công tác năm 2025 của Bộ KH&CN, nguyên Bộ trưởng Bộ KH&CN Nguyễn Quân nhấn mạnh: Đồng chí Tổng Bí thư đã nói: Thể chế là điểm nghẽn gốc của 3 điểm nghẽn. Hôm nay, tôi rất vui mừng khi thấy báo cáo của Bộ khẳng định rằng thể chế lại là "điểm đột phá của những cái đột phá". Đây là sự thay đổi về tư duy rất lớn. Trong một năm qua, chúng ta đã chứng kiến Bộ KH&CN giữ vị trí tiên phong đổi mới về cơ chế quản lý thực hiện Nghị quyết 57 của Bộ Chính trị trong toàn hệ thống chính trị. Ngay sau khi Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết 57, chúng ta cũng đã tham mưu cho Quốc hội ban hành Nghị quyết 193 về đột phá phát triển KHCN. Bộ KH&CN đã trình Quốc hội thông qua 10 đạo luật. Có những đạo luật là sửa đổi bổ sung những đạo luật sẵn có, nhưng cũng có những đạo luật ban hành lần đầu,

vô cùng khó như đạo luật về trí tuệ nhân tạo, luật về công nghiệp công nghệ số. Chúng tôi đánh giá rất cao nỗ lực của Bộ KH&CN.

Trong báo cáo tóm tắt các kết quả nổi bật trong công tác năm 2025 của Bộ KH&CN, Thứ trưởng Bộ KH&CN Bùi Hoàng Phương khẳng định: Dấu ấn rực rỡ nhất của năm 2025 chính là sự quyết liệt trong công tác xây dựng thể chế với khối lượng lập pháp kỷ lục. Việc tham mưu trình Quốc hội thông qua 10 dự án luật trụ cột không chỉ đơn thuần là hoàn thiện quy định, mà là tạo ra một “hệ sinh thái” pháp lý thông thoáng, đặc thù và vượt trội.

Đột phá từ “điểm nghẽn” thể chế, những điểm nghẽn về nguồn lực dần được tháo gỡ, tạo đường ray vững chắc để đưa KHCN, ĐMST và CDS trở thành nền tảng cốt lõi trong khát vọng phát triển đất nước.

Trở thành lợi thế cạnh tranh

Tổng Bí thư Tô Lâm đã chỉ đạo năm 2026 là năm hành động đột phá, lan toả kết quả. Bộ KH&CN cũng lấy đây làm kim chỉ nam cho năm 2026, đây là năm tăng tốc triển khai Nghị quyết 57, chuyển mạnh từ xây dựng thể chế sang tạo ra kết quả thực chất, có thể đo đếm và lan toả, tác động đến tăng trưởng kinh tế, chất lượng cuộc sống của người dân.

Triển khai Kế hoạch của Ban chỉ đạo trung ương về hoàn thiện thể chế, pháp luật và định hướng của Chính phủ, năm 2026 là năm đầu tiên sau Đại hội Đảng thứ XIV, cho nên việc cấp bách về chính sách, pháp luật mà Bộ KH&CN phải làm là thể chế hóa các đường lối, nghị quyết của Đảng vào pháp luật.

Đồng thời, Bộ KH&CN phải khẩn trương ban hành hoặc trình cấp có thẩm quyền ban hành đầy đủ, kịp thời các nghị định, thông tư, quyết định của Thủ tướng Chính phủ quy định chi tiết, hướng dẫn thi hành 05 Luật được Quốc hội Khóa XV thông qua tại Kỳ họp thứ 10.

Song song với đó, Bộ KH&CN tiếp tục rà soát, điều chỉnh, bổ sung các cơ chế, chính sách nhằm tháo gỡ điểm nghẽn, hướng tới xây dựng một hệ thống thể chế thông thoáng, linh hoạt, thúc đẩy ĐMST, để thể chế thực sự trở thành “lợi thế cạnh tranh”, là công cụ kiến

tạo phát triển KHCN, ĐMST và CDS. Bộ KH&CN tiếp tục rà soát sửa đổi, bổ sung, ban hành mới văn bản bảo đảm cơ sở pháp lý đồng bộ cho hoạt động của bộ máy nhà nước theo mô hình chính quyền 2 cấp; thực hiện sửa đổi, bổ sung, ban hành văn bản pháp luật để cắt giảm, đơn giản hoá thủ tục hành chính, lược bỏ điều kiện đầu tư kinh doanh bất hợp lý; tạo đột phá trong công tác tổ chức thi hành pháp luật, thúc đẩy việc xây dựng văn hoá tuân thủ pháp luật.

Để tiếp tục triển khai nhiệm vụ hoàn thiện thể chế, pháp luật một cách hiệu quả trong năm 2026, Bộ trưởng Nguyễn Mạnh Hùng đã chỉ rõ vai trò quan trọng của Vụ Pháp chế như một đơn vị then chốt trong việc thẩm định, hoàn thiện hệ thống thể chế cho lĩnh vực KHCN, ĐMST và CDS. Vụ có nhiệm vụ tham mưu hoàn thiện hệ thống pháp luật về KH&CN, ĐMST và CDS theo hướng mở, linh hoạt; đồng thời rà soát, sửa đổi, bổ sung các quy định nhằm tháo gỡ rào cản, khuyến khích sáng tạo, cho phép thử nghiệm công nghệ và mô hình kinh doanh mới trong khuôn khổ pháp lý an toàn. Quan trọng hơn, Vụ phải đưa tư duy ĐMST vào chính quá trình thiết kế pháp luật, chuyển từ tư duy quản lý sang kiến tạo phát triển, từ kiểm soát chặt chẽ sang quản lý rủi ro, từ tiền kiểm sang hậu kiểm, đồng thời bảo vệ những người dám nghĩ, dám làm, dám đổi mới vì lợi ích chung. Vụ Pháp chế cũng cần đồng hành chặt chẽ cùng các đơn vị ngay từ đầu, tham gia thiết kế chiến lược, chương trình, đề án để đảm bảo tính khả thi pháp lý, tránh khoảng trống thể chế khi triển khai thực tiễn.

Để thể chế, pháp luật về KHCN, ĐMST và CDS tiếp tục được hoàn thiện, thực sự trở thành lợi thế cạnh tranh, đòi hỏi sự nỗ lực và đồng hành của cả hệ thống chính trị, người dân, doanh nghiệp, các nhà khoa học và những người sáng tạo nhằm hiện thực hóa khát vọng xây dựng đất nước Việt Nam hùng cường, thịnh vượng ✍